

G‘AZZOLIY ASARLARINING TALABA-YOSHLAR HAYOTIDAGI O‘RNI VA AHAMIYATI

Ochilov Yakub Saydulloyevich

Termiz davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

yaqubochilov88@gmail.com

Eshdavlyatova Bibizaynab Ismoilovna

Termiz davlat pedagogika instituti talabasi

bibizaynabeshdavlyatova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada buyuk mutafakkir, faylasuf va islom olimi Abu Homid al-G‘azzoliyning asarlari talaba-yoshlar hayotida tutgan o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Uning asarlari ma’naviy yetuklik, axloqiy tarbiya va ilmga muhabbat ruhida yozilgan bo‘lib, yoshlarning intellektual rivojlanishiga, dunyoqarashini kengaytirishga va komil inson bo‘lib yetishishiga xizmat qiladi. Shuningdek, G‘azzoliyning ilm-fan va axloqiy qadriyatlarga oid qarashlari zamonaviy talabalarning hayotida qanday aks etishi ham yoritiladi.

Kalit so‘zlar: G‘azzoliy, axloqiy tarbiya, ilm va ma’rifat, tasavvuf, falsafa, ma’naviy kamolot, shaxsiy taraqqiyot, talaba-yoshlar.

Abu Homid al-G‘azzoliy (1058–1111) islom falsafasi, tasavvuf va axloqiy ta’limot sohalarida chuqur ilmiy meros qoldirgan buyuk olimlardan biridir. Uning "Ihyo ulum ad-din" ("Din ilmlarini tiriltirish"), "Al-Munqiz min ad-dalal" ("G‘aflatdan najot") va "Kimyo-i saodat" kabi asarlari insonning ma’naviy va axloqiy kamolotiga oid muhim masalalarni

yuritadi. Ushbu asarlar bugungi kunda ham talaba-yoshlarning ilmga intilishi, axloqiy fazilatlarni shakllantirish va to'g'ri hayotiy yo'lni topishda katta ahamiyat kasb etadi.

Uning asarlari, ayniqsa, "Ihyo ulum ad-din", "Kimyo-i saodat", "Al-Munqiz min ad-dalal" va "Tahafut al-falasifa" ilmiy, axloqiy va falsafiy qarashlari bilan bugungi kun yoshlari uchun ham katta ahamiyat kasb etadi.

G'azzoliyning ilm va ma'rifatga doir qarashlari talabalarning intellektual rivojlanishiga, axloqiy poklanishiga va tanqidiy tafakkurini shakllantirishga ko'mak beradi. Zamonaviy yoshlar uchun G'azzoliy merosi ma'naviy yetuklikka erishish, ilm olishning fazilatlari va nafsni tarbiyalash bo'yicha muhim qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

G'azzoliy asarlarining ilmiy va tarbiyaviy ahamiyati

1. Ilm va ma'rifatning ustuvorligi

G'azzoliy ilmni inson hayotidagi eng muhim omillardan biri deb hisoblaydi va uni din ilmlari va aqliy ilmlarga ajratadi. Uning fikricha, bilim insonni haqiqatga yetaklovchi eng ishonchli yo'ldir. "Ihyo ulum ad-din" asarida G'azzoliy shunday deydi: "Ilm jonsiz tanaga jon ato etganday, insonni mukammallashtiruvchi eng ulug' ne'matdir."

Bu qarashlar bugungi yoshlarni bilim olishga, izlanishga va haqiqatga yetishishga undaydi. Shuningdek, u ilm o'rganish jarayonida qalb pokligi va ma'naviy tozalikka e'tibor berish lozimligini ta'kidlaydi.

2. Axloqiy poklik va ma'naviy tarbiya

Talabalik davri inson hayotida axloqiy va shaxsiy shakllanishning eng muhim bosqichlaridan biridir. G'azzoliy asarlarida inson o'z nafsini tarbiyalashi, yomon illatlardan xalos bo'lishi va fazilatli inson bo'lishi lozimligi haqida so'z yuritadi. "Kimyo-i saodat" asarida u insonning komil bo'lishi uchun quyidagi fazilatlarni rivojlantirishni ta'kidlaydi:

Halollik – har qanday ilmni o'rganish jarayonida halol va pok niyatda bo'lish.

Sabr va qanoat – hayotning turli sinovlariga sabr qilish va qanoat qilish fazilatlari.

Tafakkur qilish – haqiqatni topish uchun doimiy tafakkur yuritish.

Bugungi yoshlar ko‘pincha moddiy manfaatlarga haddan ortiq bog‘lanib qolishlari, sabrsizlik va chalg‘ituvchi ta’sirlarga berilishlari mumkin. G‘azzoliy qarashlari esa ularga to‘g‘ri yo‘nalish ko‘rsatib, hayotda ma’naviy qadriyatlarni ustuvor qo‘yish zarurligini uqtiradi.

3. Tanqidiy tafakkur va ilmiy izlanishlar

G‘azzoliy o‘zining "Al-Munqiz min ad-dalal" (G‘aflatdan najot) asarida shaxsiy izlanishlar, haqiqatni izlash yo‘lidagi shubhalar va ilmiy tafakkur muhimligini ochib beradi. U o‘z hayotida kalom, falsafa, botiniylik, tasavvuf kabi ko‘plab yo‘nalishlarni o‘rgangan va haqiqatni izlashda tanqidiy tafakkur muhimligini ta’kidlagan.

"Ilmni chin yurakdan o‘rganmagan, shubha qilmagan va haqiqatni izlamagan kishi hech qachon to‘g‘ri yo‘lni topa olmaydi."

Bu g‘oya zamonaviy talabalarga mantiqiy fikrlash, dalillarni tahlil qilish va har qanday ma’lumotni tekshirib ko‘rish kabi muhim ko‘nikmalarni o‘rgatadi.

4. Ruhiy tarbiya va tasavvufiy kamolot

Zamonaviy yoshlar hayotining eng katta muammolaridan biri – ruhiy iztirob va stressdir. G‘azzoliy insonning qalbini poklash, ichki osoyishtalikni topish va ma’naviy ravnaqqa erishish yo‘llarini tasavvuf orqali tushuntiradi.

Tasavvufiy tarbiya orqali erishiladigan asosiy jihatlar:

Dunyo ta’siridan ozod bo‘lish.

Ichki tinchlik va xotirjamlikka erishish.

Allohga yaqinlashish orqali qalbni poklash.

Talaba-yoshlar uchun bu jihatlar stress va depressiyadan xalos bo‘lish, ichki intizomni shakllantirish va hayotga ijobiy nigoh bilan qarashga yordam beradi.

5. Jamiyat va insonlar bilan munosabat

G‘azzoliy insonlar bilan odob-axloq doirasida muomala qilishni, jamiyat oldidagi mas’uliyatni anglashni va insoniy qadriyatlarga amal qilishni o‘rgatadi. U o‘z asarlarida

yaxshi xulq, saxiylik, kamtarlik, adolat va mehnatsevarlik kabi fazilatlarni rivojlantirishni tavsiya qiladi.

Bugungi globalashuv davrida yoshlar G‘azzoliy g‘oyalaridan foydalangan holda jamiyat oldidagi burchlarini anglab yetishlari, ijtimoiy faollikni oshirishlari va odob-axloq qoidalariga rioya qilishlari lozim.

G‘azzoliy asarlari bugungi talaba-yoshlar uchun faqatgina diniy yo‘nalishda emas, balki ilmiy, falsafiy va axloqiy jihatdan ham muhim manba hisoblanadi. Ularning hayotida G‘azzoliy qarashlarining quyidagi jihatlari muhim ahamiyatga ega:

Ilm va haqiqatni izlashga undaydi.

Axloqiy poklik va nafs tarbiyasini targ‘ib qiladi.

Mantiqiy fikrlash va tanqidiy tafakkurni shakllantiradi.

Ruhiy osoyishtalik va ma‘naviy kamolotga yetaklaydi.

Jamiyatdagi insonlar bilan yaxshi muomala qilishni o‘rgatadi.

G‘azzoliy merosi zamonaviy talabalarning intellektual va ma‘naviy rivojlanishi uchun bebaho manba bo‘lib, ularning kelajakda yetuk, bilimli va axloqiy jihatdan komil inson bo‘lishiga xizmat qiladi.

G‘azzoliy asarlarining talaba-yoshlar hayotidagi o‘rni

1. Ilm va ma‘rifatga muhabbat uyg‘otish

G‘azzoliy ilmning inson hayotidagi eng muhim jihatlaridan biri ekanligini ta‘kidlaydi. U ilmni ikki turga ajratadi:

Shariat ilmlari – Qur‘on, hadis, fiqh va boshqa diniy bilimlar.

Aqliy ilmlar – mantiq, falsafa, matematika va tabiiy fanlar.

G‘azzoliyning "Ihyo ulum ad-din" asarida ilm olishning fazilati, ulamolar maqomi va ilmga bo‘lgan e‘tibor haqida batafsil bayon etilgan. Bu esa yoshlarni ilm olishga undaydi va ularni chuqur tafakkur qilishga rag‘batlantiradi.

2. Axloqiy tarbiya va nafsni tarbiyalash

Talaba-yoshlar uchun G‘azzoliy asarlarining yana bir muhim jihati – axloqiy tarbiya va nafs tarbiyasidir. "Kimyo-i saodat" kitobida inson o‘zining ichki dunyosini poklash, halollik va sabr-qanoat kabi fazilatlarni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratishi kerakligi ta’kidlanadi. Zamonaviy yoshlar uchun bu jihatlar hayotning turli bosqichlarida o‘ziga xos yo‘l-yo‘riq bo‘lib xizmat qiladi.

3. Tanqidiy fikrlash va haqiqatni izlash

G‘azzoliy o‘zining "Al-Munqiz min ad-dalal" asarida haqiqatni izlash yo‘lida turli ilmiy yo‘nalishlarni o‘rganganini bayon qiladi. U falsafa, mutakallimlar (kalom ilmi) va tasavvuf ta’limotlarini chuqur tahlil qilgan. Uning ilmiy izlanishlari talabalarga tanqidiy fikrlash, mantiqiy tahlil qilish va haqiqatni izlashda namuna bo‘la oladi.

4. Ruhiy poklanish va tasavvufiy qarashlar

Bugungi yoshlarning ko‘pchiligi turli ruhiy bosimlar, stress va hayotiy muammolar bilan duch kelmoqda. G‘azzoliy tasavvufni inson ruhini poklash va Allohga yaqinlashish vositasi sifatida ko‘rsatadi. Uning tasavvufiy qarashlari yoshlarni dunyoviy tashvishlardan holi bo‘lish, ichki sokinlik va ma’naviy osoyishtalikni topishda yo‘naltirishi mumkin.

5. Jamiyat va insonlar bilan munosabat

G‘azzoliy insonning jamiyatdagi o‘rniga katta e‘tibor beradi. U inson o‘z jamiyatiga foyda keltirishi, odob-axloq qoidalariga rioya qilishi va boshqalar bilan yaxshi munosabatda bo‘lishi lozimligini ta’kidlaydi. Talaba-yoshlar uchun bu g‘oyalar kelajakda yetuk mutaxassis, rahbar yoki jamiyatning faol a‘zosi bo‘lishga yordam beradi.

G‘azzoliy g‘oyalari va zamonaviy yoshlar

G‘azzoliy asarlari qadimiy bo‘lishiga qaramay, bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan. Uning ta’limotlari quyidagicha zamonaviy yoshlar hayotiga mos keladi:

Ilm-fanga bo‘lgan qiziqish – bugungi yoshlarning ilmiy-ijodiy faoliyatida G‘azzoliy kabi haqiqatni izlashga intilishi kerak.

Axloqiy qadriyatlar – zamonaviy jamiyatda insoniy fazilatlarning qadrsizlanib borayotgani kuzatilmoqda. G‘azzoliy asarlari axloqiy qadriyatlarni saqlab qolishda muhim manba bo‘la oladi.

Shaxsiy rivojlanish – G‘azzoliy insonning o‘z ustida ishlashi, o‘z fikrlarini shakllantirishi va maqsad sari intilishi kerakligini uqtiradi.

Din va dunyoviy bilimlar uyg‘unligi – talaba-yoshlar din va zamonaviy fan o‘rtasida muvozanat topishga harakat qilishi muhim.

Xulosa: G‘azzoliy asarlari nafaqat diniy bilimlarni, balki insonning hayotiy tajribasini, axloqiy tarbiyasini va ilmiy izlanishlarini rivojlantirish uchun ham katta ahamiyatga ega. Uning asarlaridan saboq olgan talaba-yoshlar nafaqat bilimli, balki axloqli, o‘z jamiyatiga foydali insonlar bo‘lib shakllanadilar. Shu sababli, G‘azzoliy merosi hozirgi yosh avlod uchun ham bebaho ma‘naviy va ilmiy manba bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'azzoliy, A. H. (2006). Ihyo' ulum ad-din (Din ilmlarini yoqtirish). Toshkent: "O'qituvchi" nashriyoti.
2. Mahmudov, F. (2011). Islom axloqi va tarbiya. Toshkent: "Sharq" nashriyoti.
3. Abdurahmonov, A. (2015). Abu Homid G'azzoliy va uning axloqiy qarashlari. Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti.
4. Aliyev, M. (2013). Islom falsafasi va tarbiyaning asosiy prinsiplari. Toshkent: "Fan" nashriyoti.
5. Yuldashev, S. (2018). G'azzoliy va uning diniy axloqiy g'oyalari. Toshkent: "Yangi asr avlodi" nashriyoti
6. Zarifov, N. (2020). G'azzoliy tarbiya tizimi va uning zamonaviy ta'limga ta'siri. Toshkent: "Yurt" nashriyoti.

7. Xudoyqulov, A. (2019). G'azzoliy va uning tarbiya haqidagi tamoyillari. Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti.
8. Saydulloyevich O.Y (2023) SAMPLES OF THE WISDOM OF IMAM ABU HAMID GHAZALI QUOTED IN THE GREAT WORKS. World Bulletin of Social Sciences 25 18-21
9. Saidulloyevich, Y. O. (2022). Comments and explanations on the works of the great mutaffakkir imam ghazali. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), 3(12), 241-244.
10. Saydulloyevich, O. Y., & Kizi, J. N. Z. (2022). Methods Of Developing Labor Education At School And In The Family. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(3), 57-60.
11. Saydulloyevich Y & Kizi N (2022) Analysis of pedagogical problems of gender differences in resolving conflict situations. International Scientific Research Journal 3(3) 154-157
12. Saydulloyevich, O. Y., & Raxmonovich, I. R. Factors Of Orientation Of Students To The Teaching Profession. JournalNX, 317-319.
13. Saydulloyevich, O. Y., & Shavkatovna, K. M. (2021). Developing Healthy Thinking In Students As A Pedagogical Problem. European Journal of Life Safety And Stability (2660-9630), 12, 424-429.
14. Xolova, M. S., & Ochilov, Y. S. (2021). Pedagogical Conditions For The Development Of Healthy Thinking In Students. Academic research in educational sciences, 2(6), 54-57
15. Saydulloyevich Y.O & Abdullaevna M.M (2022) Improvement of methodology of use of national ananas in teaching pedagogical sciences in the system of professional education
16. Saydulloyevich, O. Y., & Shavkatovna, X. M. (2022). Scientific activity and spiritual heritage of Imam ghazali.
17. Saydulloyevich, O. Y. (2022). The educational and moral significance of the spiritual heritage of Imam ghazali.